15.10.2019 POL-2019-59103

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto
sanna.turpeinen@eduskunta.fi

HE 29/2019 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020

1. Pyyntö

Keskusrikospoliisia on pyydetty otsikkoasiassa kuultavaksi 16.10.2019 pidettävään eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaoston kokoukseen sekä toimittamaan asiasta asiantuntijalausuntonsa. Keskusrikospoliisi tarkastelee lausunnossaan hallituksen esitystä poliisitoimen, erityisesti vakavimman rikollisuuden torjunnan ja siihen liittyvien toimintaympäristötekijöiden näkökulmasta.

2. Poliisitointa koskevat yleisperustelut

Keskusrikospoliisi pitää hyvinä hallituksen esityksen yleisperusteluissa poliisitoimen osalta todettuja kirjauksia määrärahojen lisäyksestä poliisimiesten henkilötyövuosimäärän nostamiseksi, nettipoliisitoiminnan vahvistamiseksi ja rahanpesudirektiivin täytäntöön panemiseksi. Poliisitoiminnan odotuksia koskeva kirjaus yleisperusteluissa on hyvä, mutta poliisin lakisääteisten tehtävien laadukas ja oikea-aikainen hoitaminen sekä samanaikainen näkyvillä oleminen ja tavoitettavuus ihmisten arjessa on yhtälönä haasteellinen. Resurssikysymysten osalta Keskusrikospoliisi viittaa Poliisihallituksen asiassa antamaan lausuntoon.

3. Sisäministeriön hallinnonalaa koskeva selvitysosa

Hallituksen esitykseen sisältyvät kirjaukset toimintaympäristöstä sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteista ovat Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan onnistuneita. Virasto näkee erityisen merkityksellisinä hallituksen esityksessä kuvatut tavoitteet ennakointikyvystä, yhteisestä tilannekuvasta, viranomaisten suorituskyvyn turvaamisesta, yhteistyömahdollisuuksien kehittämisestä ja toimintatapojen uudistamisesta. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet huomioidaan vahvasti poliisihallinnon tulossuunnittelussa.

Tietojohtoisessa, ennalta estävyyteen painottuvassa vakavimman rikollisuuden torjunnassa korostuu reaaliaikaisen tilannekuvan merkitys, minkä vuoksi Keskusrikospoliisi kehittää edelleen kykyään tilannekuvan muodostamisessa vakavasta rikollisuudesta ja sen torjuntatilanteesta siten, että kansallinen ja kansainvälinen rikostiedustelutieto yhdistyvät entistä tehokkaammin lainvalvontaviranomaisten käytettäväksi.

4. Poliisitointa koskeva selvitysosa

Poliisitointa koskevassa selvitysosassa painotetaan ennaltaestävyyttä ja tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpien rikosten osalta, tunnistettujen turvallisuutta heikentävien ilmiöiden torjuntaa ennalta estävästi, kykyä ennakoida arvaamattomia tilanteita ja reagoida niihin sekä kansainvälisen osaamisen lisäämistä ja yhteistyön kehittämistä. Osa-alueet koskevat merkittävästi Keskusrikospoliisia niin operatiivisena toimijana kuin muiden toimijatahojen valmiuksien kehittäjänä.

Kohdassa rikostorjunta korostetaan voimakasta panostusta erityisesti lapsiin kohdistuvissa rikoksissa sekä resurssien kohdentamista ennalta estävään toimintaan, muun muassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin torjuntaan. Keskusrikospoliisissa on useita toimintoja, jotka liittyvät joko suoraan tai välillisesti edellä todetun kaltaisen rikollisuuden torjuntaan ja ennalta estävään toimintaan. Toiminnot ovat jatkuvan kehittämisen kohteena ja virasto on saanut niihin myös lisäresursseja.

Hallituksen esityksen mukaan tulevalla suunnittelukaudella jatketaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvien rikosten ja viharikosten aktiivista torjuntaa, vahvistetaan toimintaa verkossa tapahtuvan rikollisuuden torjumiseksi, mukaan lukien lasten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä, sekä jatketaan vakavia ja vaarallisia tekoja koskevien vihjeiden tunnistamiskyvyn ja toimintaa koskevan tiedonkulun parantamista. Keskusrikospoliisilla on vahva rooli todettuihin osa-alueisiin liittyvässä rikostorjuntatyössä.

Talousrikostorjunnan keskeiset tavoitteet koskevat entistä reaaliaikaisempaan tutkintaan pääsemistä, avoinna olevien juttujen määrän vähentämistä ja tutkinta-aikojen lyhentämistä. Tavoitteet sekä hallituksen esityksessä todetut keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat kannatettavia. Kyberrikostorjunnan tavoitteena on todettu vakavan ja järjestäytyneen tietoverkkorikollisuuden toimintamahdollisuuksien vaikeuttaminen. Tämä tullaan huomioimaan keskeisesti Keskusrikospoliisiin sijoitetun poliisin Kyberrikostorjuntakeskuksen toiminnan tavoiteasettelussa.

Hallituksen esityksen mukaan poliisin edellytetään panostavan verkkotiedusteluun verkossa tapahtuvan huumausainerikollisuuden torjumiseksi. Lisäksi poliisin tulee hallinnollisin torjuntakeinoin pyrkiä vaikeuttamaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa ja integroitumista yhteiskuntarakenteisiin sekä tukea henkilöiden irtautumista järjestäytyneen rikollisuuden ryhmistä. Tilannekuvansa ja toimintaympäristön kehitysnäkymistä tekemänsä arvion johdosta Keskusrikospoliisi pitää vakavimman järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja verkkotiedustelun vastuutahona erityisen hyvänä todettuja kirjauksia torjunnan tavoitteista ja keinoista.

5. Lopuksi

Rikollisuuden ja sen torjunnan toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Jengirikollisuus kasvaa, kovenee ja kansainvälistyy. Suunnitelmalliseen rikolliseen toimintaan liittyvän väkivallan uhka kasvaa ja se saattaa kohdistua myös viranomaisiin. Ulkomaalaisten merkitys järjestäytyneessä rikollisuudessa lisääntyy ja monipuolistuu. Teknologiaan ja tietoverkkoihin liittyvä tekninen kehitys tulee jatkumaan nopeana ja rikollisuus siirtyy yhä enemmän verkkoon. Nuorten moniongelmainen syrjäytymiskehitys ja huolta aiheuttavien henkilöiden määrä kasvaa.

Järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan toimintaympäristön muutostekijöihin vastaamisessa korostuvat lainsäädännöllisten keinojen käyttö, toimijoiden vahva sitoutuminen sekä tietoteknisten mahdollisuuksien tehokas hyödyntäminen. Vaikuttavuuden kannalta on keskeistä, että yhteiskunnallisesti vakavimman rikollisuuden torjunnan taso kyetään säilyttämään vähintään nykyisellään. Kyse on lähes kattavasti piilorikollisuudesta. Tehokkaan ja laaja-alaisen vaikuttavuuden aikaansaaminen edellyttää eri toimijatahojen yhteistä tilannekuvaa ja toiminnan tietojohtoista kohdentamista. Torjunnan keinovalikoimassa tulee huomioida vahvasti hallinnollinen torjunta, joka koskee kaikkea viranomaistoimintaa.

Yhä kansainvälistyvä verkkorikollisuus kohdistuu käytännössä kaikkiin rikosaloihin. Henkilötodistelun merkitys vähenee ja digitaalisen todistusaineiston esillehaku korostuu. Rikosjutuissa läpikäytävän datan määrä kasvaa voimakkaasti ja rikoksenteossa käytetään yhä enemmän virtuaalivaluuttoja. Todisteiden hankinta edellyttää uudenlaista erityisosaamista. Suurten datamassojen käsittelyyn tarvitaan runsaasti palvelin- ja muistikapasiteettia. Toimintaa on pyrittävä tehostamaan teknologiaa hyödyntämällä. Alan teknisen kehityksen vuoksi poliisille olisi taattava lainsäädännöllä riittävät ja yhtäläiset toimintavaltuudet myös verkossa. Lainsäädännön tulisi olla mahdollisimman joustavaa ja teknologianeutraalia, etenkin tiedonsaannin ja toimivaltuuksien osalta.

Huolta aiheuttavien henkilöiden tunnistamiseen ja yksittäisten vakavien väkivallantekojen estämiseen liittyvä tiedonhankinta sekä poliisilaitosten ja yhteistyöviranomaisten tukeminen toiminnassa edellyttävät riittävää tiedonsaantioikeutta ja yhteistyön edelleen kehittämistä varsinkin terveyspuolen toimijoiden kanssa. Toimivan seurannan, tilannekuvan ja yhteistyön ansiosta poliisi on pystynyt tähän mennessä estämään useita vakavia väkivallantekoja.

Keskusrikospoliisin yhtenä lakisääteisenä tehtävänä on rikostorjunnan ja tutkintamenetelmien kehittäminen. Tuloksia hyödyntävät poliisin lisäksi muutkin lainvalvontaviranomaiset. Kehittämistoiminnalla edistetään merkittävästi toiminnan tuottavuutta. Kehittämisen merkitys vain korostuu tilanteessa, jossa tiukalla henkilöresurssilla pyritään vastaamaan yhä haastavammaksi muuttuvaan toimintaympäristöön. Kehittämistoiminnan jatkuminen on tärkeä turvata, vaikka sen tulokset ja vaikuttavuus näkyvätkin usein vasta viiveellä.

Toiminnan ja talouden suunnittelua tulisi voida toteuttaa nykyistä pidemmällä aikajänteellä. Tämä korostuu erityisesti Keskusrikospoliisin osalta sen toiminnan luonteen vuoksi. Viraston vastuulla olevat rikostorjuntaoperaatiot ja kehittämistyöhön liittyvät hankkeet eivät yleensä rajoitu vain yhteen kalenterivuoteen. Kerrallaan yhdelle suunnittelukaudelle myönnettävä rahoitus aiheuttaa haasteita esimerkiksi määräaikaisiin virkasuhteisiin liittyvien nimitysprosessien osalta niissä tehtävissä, jotka jatkuvat kahden tai useamman kalenterivuoden ajan.

Keskusrikospoliisin päällikön estyneenä ollessa
Apulaispäällikkö Björn Weckström